

Türkiye’de Program Geliştirmenin Sorunları ve Çözüm Önerileri

Sekiz Üniversitemizdeki Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Lisansüstü Programlarının Genel ve Alana Özel Dersler Açısından Karşılaştırması: Farklı Yönelimler*

Prof. Dr. Güzver Yıldırım

Özet

Ülkemizde sekiz üniversitede Eğitim Programları ve Öğretim alanında yüksek lisans ve doktora programları, zorunlu ve seçmeli derslerdeki örtüşüklükleri çerçevesinde ele alınmıştır. Bu alanda zorunlu olması önerilen istatistik, araştırma yöntemleri, program geliştirme, program değerlendirme, ölçme ve değerlendirme ile teknoloji tabanlı tasarım açısından 8 üniversitenin profili çıkarılmıştır. Her üniversitenin alana yaklaşımındaki farklılıklar ders sayıları ile belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Lisansüstü Programlar, Eğitim Programları ve Öğretim, Program geliştirme

Sevgili Meslektaşlarım,

II. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongre’mizde sizlerle birlikte olmaktan büyük mutluluk duyuyor, beraberliğimiz süresince paylaştıklarımızın alanımızdaki bilimsel etkinliğe katkı yapmasını diliyorum. Bugünkü panel konumuz, “Türkiye’de Program Geliştirmenin Sorunları ve Çözüm Önerileri” başlığını taşıyor. Bu sorunları irdelerken, alana lisansüstü düzeyde uzman veya akademisyen yetiştiren üniversitelerin yüksek lisans ve doktora programlarındaki benzerlik ve farklılıkları ele alarak, lisansüstü eğitimdeki yaklaşımlarımızı olabildiğince nesnel bir şekilde paylaşmanın ve bu suretle de verilerle genel bir resmi oluşturmanın önemli olacağını düşündüm. Burada sunulan yöntem ile Eğitim veya Eğitim Bilimleri Fakülteleri olan bütün kurumların programlarını incelemenin faydalı olacağı kanısındayım.

Bu düşüncelerle, kronolojik olarak **Eğitim Programları ve Öğretim** alanında lisansüstü eğitim vermekte olan ve mezunları arasında diğer birçok üniversitede alanımızı yeşerten akademisyenler bulunan **8 üniversiteyi** örneklem olarak almayı

*27 Eylül 2012 tarihinde II.Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi Paneli’nde Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Güzver Yıldırım’ın yaptığı konuşmadır.

Prof. Dr. Güzver Yıldırım, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı, İstanbul, yildiran@boun.edu.tr

yeğledim. Böylece seçtiğim örneklem, **Ankara, Boğaziçi, Çukurova, Dokuz Eylül, Gazi, Hacettepe, Orta Doğu ve Yıldız Teknik Üniversiteleri**'ndeki **Eğitim Programları ve Öğretim** alanındaki **yüksek lisans ve doktora** programlarını içermektedir, (Tablo 1).

Tablo 1. Eğitim programları ve öğretim alanı yüksek lisans ve doktora programları örnekleme alınan 8 üniversite

Ankara Üniversitesi
Boğaziçi Üniversitesi
Çukurova Üniversitesi
Dokuz Eylül Üniversitesi
Gazi Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ)
Yıldız Üniversitesi

Örneklem olarak alınan üniversitelerin web sayfalarından gerekli bilgilere ulaşmaya çalışıldı. Ancak, her üniversitenin formatı farklı olduğu için bazı durumlarda gerekli bilgiler elde edilemedi. Bu bilgiler arasında hangi derslerin zorunlu, hangilerinin ise seçmeli olduğu ve programların kredi bilgileri yer alıyor. Bazı üniversiteler bu bilgileri açık bir şekilde belirtirken, bazılarının web sayfalarında eksiklikler vardır. Bu nedenle, hatalar ortaya çıkmış olabilir. Bu üniversitelerde çalışan değerli meslektaşlarımla hataları düzelterek ineniyor; burada sunulan çalışmanın yöntem açısından katkı yapacağını umuyorum.

Tablo 2. Eğitim Programları ve Öğretim Alanının İçinde Yer Aldığı Enstitüler ve Alandaki Öğretim Elemanı Sayıları

Örneklem: 8 Üniversite	Öğretim Elemanı Sayıları
Sosyal Bilimler Enstitüsü: 5	Ankara: 4
• Boğaziçi	Boğaziçi: 2
• Çukurova	Çukurova: 6
• Hacettepe	Dokuz Eylül: 5
• ODTÜ	Gazi: 12
• Yıldız	Hacettepe: 6
	ODTÜ: 8
	Yıldız: 7
Eğitim Bilimler Enstitüsü: 3	
• Ankara	
• Dokuz Eylül	
• Gazi	

Yüksek Lisans Programları

İlkin üniversitelerin **Eğitim Programları ve Öğretim** alanındaki **yüksek lisans** ve doktora programlarının hangi enstitüler içinde bulunduğu belirtilmektedir. Buna göre, **8 üniversiteden 5'i** programlarını **Sosyal Bilimler**, **3'ü** ise **Eğitim Bilimleri Enstitüleri** altında yürütmektedir, (Tablo 2). Programlarda **ortalama** olarak **6.25 öğretim üyesi** hizmet vermektedir.

Bundan sonraki veriler, her üniversitenin yüksek lisans programlarındaki dersleri içeren tablolarda sunulmaktadır, (Tablo 3-10). Bu veriler, 8 üniversitedeki yüksek lisans programlarının kaç dersten oluştuğuna ve hangilerinin zorunlu ve seçmeli olduğuna ilişkindir.

Tablo 3. Ankara Üniversitesi, Eğitimde Program Geliştirme-Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans)

Bilimsel Hazırlık	Güz Yarıyılı	Bahar Yarıyılı
Sınıf Yönetimi	Eğitim Programları ve İnternet	Avrupa Ülkelerinde Eğitimde Yenilikler
Program Geliştirme	İlköğretim ve Ortaöğretim Programları	Program Hazırlama ve Değerlendirme
Öğretim İlke ve Yöntemleri	Eğitimde Program Geliştirme (Kavramlar, İlkeler, Modeller)	Öğretmenler için Mesleki Gelişim Programlarının Hazırlanması
	Öğretme-Öğrenme Stratejileri	
	Karşılaştırmalı Eğitimde Teori ve Yöntem	Karşılaştırmalı Eğitim Uygulamaları
	Program Geliştirme Semineri (Seçmeli 3 Farklı Seminer)	Program Geliştirme Semineri (2 farklı Seminer)
	Karşılaştırmalı Eğitim Semineri	Genel Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşımlar (Tez Aşaması)
	Genel Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşımlar (Tez Aşaması)	İlköğretim Programlarının Geliştirilmesi (Tez Aşaması)
	İlköğretim Programlarının Geliştirilmesi (Tez Aşaması)	Öğrenme-Öğretme Stilleri (Tez Aşaması)
	Öğretmen Eğitimi Programları (Tez Aşaması)	
	Öğrenme-Öğretme Stilleri (Tez Aşaması)	
	Öğretmen Eğitiminde Avrupa Boyutu (Tez Aşaması)	

*Ankara Üniversitesi yüksek lisans programındaki bütün dersler seçmelidir.

Tablo 4. Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim-Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans)

1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem
Eğitimde Vardamalı İstatistik	Eğitim Programları: Kuram ve Tasarım	Lisansüstü Seminer	Eğitimde Özel Çalışmalar
Araştırma Tasarımı ve Metodoloji	Eğitim Programlarını Değerlendirme	Eğitimde Özel Çalışmalar	Yüksek Lisans Tezi
İleri Eğitim Psikolojisi	Öğretim Tasarımı	Yüksek Lisans Tezi	
Ölçme ve Değerlendirme	Seçmeli Ders		

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 5. Çukurova Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim-Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans)

Güz Yarıyılı (4 Ders: 3 Zorunlu, 1 Seçmeli)	Bahar Yarıyılı (4 Ders: 2 Zorunlu, 2 Seçmeli)
Uzmanlık Alan Dersi	Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri II
Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri I	Uygulamalı Eğitim İstatistiği II
Uygulamalı Eğitim İstatistiği	Yüksek Eğitimde Yenileşme Sorunları
Yaygın Eğitim I	İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Yeni Eğilimler
Program Geliştirmede Araştırma Sorunları	Eğitim Yönetimi I
Kadın Eğitimi I	Çocuk Hakları
Düşünme Eğitiminde Temel Kavramlar ve İlkeler	Alternatif Eğitim Görüşleri
Halkla İlişkiler	Avrupa Eğitim Sistemi
Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi	Yaygın Eğitim II
Sınıf Yönetimi I	Sınıf Yönetimi II
Hizmetçi Eğitim	Eğitim Yönetimi II
Aile-Eğitim İlişkisi	
Öğrenme Kuramları	
Türk Eğitim Sisteminin Yapı ve Sorunları	

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 6. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim-Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans)

I. Yarıyıl (En az 4 Ders Seçilecek)	II.Yarıyıl (2 Zorunlu, 3 Seçmeli)
Bilimsel Araştırma Teknikleri İstatistiksel Yöntemler ve Uygulamaları Eğitim Programlarının Temelleri Öğretimde Yaratıcı Etkinlikler Öğrenme ve Öğretme Süreçleri *3. Ve 4. Yarıyıldan Tez Çalışması	Seminer Uzmanlık Alan Dersi Eğitim Programlarında Yeni Yönelimler ve Araştırmalar Eğitimde Ölçme Teknikleri Eğitim Programlarının Geliştirilmesi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 7. Gazi Üniversitesi Eğitimde Program Geliştirme-Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans)

Bilimsel Hazırlık I. Yarıyıl	Bilimsel Hazırlık II. Yarıyıl	Yüksek Lisans I. Yarıyıl	Yüksek Lisans II. Yarıyıl
Bilimsel Araştırmaya Giriş	Türk Toplum Yapısının Sosyal Çözümlemesi	Eğitimde Program Geliştirme	Program Geliştirme Semineri
Türkiye’de Modern Eğitimin Gelişimi Program Geliştirme Süreçleri	Türk Eğitim Sisteminin Teorik Temelleri Eğitim Öğretim Stratejileri	Araştırma Teknikleri Türk Eğitim Sisteminde Program Geliştirme Türk Eğitim Sisteminde Gelişmeler, Sorunlar Eğilimler	Program Değerlendirmenin Kuramsal Temelleri Yükseköğretim Programlarında Gelişmeler Program ve Öğretimde Güncel Sorunlar Öğrenme-Öğretme Süreçleri Hizmetiçi Eğitim Programları Web Tabanlı Öğretim

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 8. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim-Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans)

Ders Adı (24 Kredi, Her dönem 1 Seçmeli Ders)	
Öğrenme ve Öğretme Süreçleri	(1 Yarıyıl)
Program Geliştirme ve Değerlendirme I	(1 Yarıyıl)
Eğitimde Ölçme Teknikleri	(1 Yarıyıl)
Program Geliştirme ve Değerlendirme II	(1 Yarıyıl)
Test Geliştirme Teknikleri	(1 Yarıyıl)
Araştırma Teknikleri	(1 Yarıyıl)
Özel Konular	(Tezle Beraber)
Yetişek Semineri	(Tezle Beraber)
Eğitim Teknolojisi	(1 Yarıyıl)
Öğretimin Düzenlenmesinde Yeni Yaklaşımlar	(1 Yarıyıl)
Hizmetiçi Eğitimde Program Geliştirme ve Seminer	(1 Yarıyıl)

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 9. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim-Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans)

Zorunlu Dersler	Seçmeli Dersler
Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikler (I. Yarıyıl)	Aile ve Toplumda Sağlıklı İnsan İlişkileri
Öğrenme Öğretme Kuramları (I. Yarıyıl)	Çağdaş Eğitim Felsefesi
Seçmeli ders (I. Yarıyıl)	Düşünme ve Problem Çözme Süreci
Seçmeli Ders (I. Yarıyıl)	Eğitimde Ölçme Araçları ve Geliştirilmesi
Eğitimde Program Geliştirme (II. Yarıyıl)	Eğitim İstatistiği ve Uygulamaları
Öğretim Tasarımı ve Uygulamaları (II. Yarıyıl)	Eğitim Teknolojisi ve Uygulamaları
Program Geliştirme Seminer (II. Yarıyıl)	Eğitimde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi
Seçmeli Ders (II. Yarıyıl)	Eğitimin Tarihi ve Sosyal Temelleri
Seçmeli Ders (II. Yarıyıl)	Karşılaştırmalı Eğitim Programları
Yüksek Lisans Tezi (II. Yıl)	Mentörlük Eğitimi
	Öğrenen Merkezli Uygulamalar
	Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi
	Öğretim Süreçleri ve Eğilimler
	Öğretimde Materyal Geliştirme
	Öğretimde Bireysel Farklılıklar
	Türk Eğitim Tarihi
	Eğitim Kurumları
	Eğitimde Yaratıcı Drama
	Modernleşme Dönemi Türk Eğitimcileri

* Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 10. ODTÜ Eğitim Programları ve Öğretim-Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans)

Zorunlu Dersler (3 Zorunlu Ders)	Alan Dersleri (3 Alan Dersl.-2 Diğer Alan)
Research Methods in Education	Fundamentals of Curriculum Development
Educational Statistics I or Educational Statistics II	Instructional Design Theories of Learning
Prothesis Seminar	Theories of Instruction
Master's Thesis	Contemporary Issues in Curriculum & Instruction
Special Studies	Research in Teaching
Special Topics	Curriculum Evaluation The Fundamentals of Social Studies Curriculum Teaching and Learning Process Needs Assessment Scale Construction in Affective Domain Theories and Techniques in Measurement and Evaluation Elements of Test Theory Non-Parametric Statistics Test Construction Elements in Scaling Theory, Measurement and Research in Affective Domain Theories Measurement and Research Designs in Psychomotor Domain Practicum in Measurement and Evaluation Elements of Factor Analysis and Related Techniques Item Response Theory Norms and Test Equating

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Görüldüğü gibi, 8 üniversite zorunlu ve seçmeli derslerini alana farklı bakış açılarıyla düzenlemiştir. **İki uçta Ankara ve Boğaziçi Üniversiteleri** bulunmaktadır. **Ankara Üniversitesi**'nde nerdeyse Eğitimde Program Geliştirme Yüksek Lisans Programı'ndaki **bütün dersler seçmeli** iken **Boğaziçi Üniversitesi** Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Programı'nda derslerin **hemen hepsi zorunludur**. Yüksek Lisans Tezi dışında alan içi sunulan toplam ders sayılarında da üniversiteler farklılıklar göstermektedir. **Alana en fazla ders sayısı** ile katkı yapan üniversite, **27 dersle Orta Doğu Teknik Üniversitesi** olup (ODTÜ), bu üniversiteyi 25 ders ile Çukurova, 24 ders ile Yıldız Teknik ve 23 ders ile Ankara Üniversiteleri izlemektedir. Gazi Üniversitesi 17 ders sunmakta, Boğaziçi, Dokuz Eylül ve Hacettepe Üniversiteleri ise yüksek lisans programlarına 11'er ders ile katkı yapmaktadır.

Tablo 11, yüksek lisans düzeyinde alınması gereken ders sayılarını göstermektedir.

Tablo 11. Yüksek lisans programı ders sayıları

Süre:	2 veya 3 Yıl
Ders Sayısı Ortalaması:	9 Ders
Ankara Üniversitesi:	Bilimsel Hazırlık +?
Boğaziçi Üniversitesi:	11 Ders
Çukurova Üniversitesi:	8 Ders
Dokuz Eylül Üniversitesi:	9 Ders
Gazi Üniversitesi:	Bilimsel Hazırlık + 9 Ders
Hacettepe Üniversitesi:	10 Ders
ODTÜ:	8 Ders
Yıldız Teknik Üniversitesi:	9 Ders

Yüksek lisans programında öğrencilerin **almakla yükümlü** oldukları **ders sayıları 11** olarak **en fazla Boğaziçi Üniversitesi**'nde, **8** olarak **en az Orta Doğu Teknik Üniversitesi**'ndeki yüksek lisans programlarında bulunmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans programında, alanla ilgili 10 ders bulunmakta; ancak öğrenciler bir seçmeli dersi fakülte'deki bölümlerin veya üniversitenin diğer yüksek lisans programları arasından seçebilmektedir. Sekiz üniversitenin yüksek lisans düzeyinde **ortalama** alınması gereken **ders sayısı 9** olarak ortaya çıkmaktadır.

Alanımızda teknik bilgi ve beceriler, Ölçme Değerlendirme dışında diğer tüm eğitim alanlarından daha gerekli ve fazladır. Bu nedenle bundan sonraki analizde, 'olmazsa olmaz' olarak iki tür dersin programların içeriğinde zorunlu veya seçmeli ders

olarak ne şekilde yer aldığına bakılmıştır. Bunlardan ilk grup ders, hangi alanda olursa olsun bir bilim insanının alanına katkı yapmasında ‘olmazsa olmaz’ olan **araştırma yöntembilimi** dersleri ile veri analizi için gereken **istatistik** bilgileri kapsayan dersler olarak ele alınmıştır. **İkinci grupta** ise ölçüt olarak, eğitim programları ve öğretim alanında **program oluşturmaya temel olan kuramsal ve uygulamalı dersler** ile program değerlendirmeye temel olan **ölçme değerlendirme, program değerlendirme** ve **teknoloji tabanlı tasarım** olarak alanımız için yine ‘olmazsa olmaz’ olan dersler kullanılmıştır.

Tablo 12’de, üniversitelerin yukarıda belirtilen iki grup dersi zorunlu veya seçmeli olarak sunma durumu gösterilmektedir.

Tablo 12. Yüksek lisans programları ortak dersleri

Üniversite	İstatistik	Araş. Yönt.	Program Geliştirme	Program Değrlndrm.	Ölçme Değrlndrm.	Tekn. Tasrm.
Ankara	Yok	Yok	Var	Var	Yok	Var
Boğaziçi	Var	Var	Var	Var	Var	Var
Çukurova	Var	Var	Var	Yok	Yok	Yok
Dokuz Eylül	Var (5 dersten 4 ders)	Var (5 dersten 4 ders)	Var (4 dersten 3 ders)	Var (4 dersten 3ders)	Var (4 dersten 3 ders)	Yok
Gazi	Yok	Var	Var	Var	Yok	Var
Hacettepe	Yok	Var	Var	Var	Var	Var
ODTÜ	Var	Var	Var Alan Seçmeli	Var Alan Seçmeli	Var Alan Seçmeli	Var Alan Seçmeli
Yıldız	Var	Var	Var	Var	Var	Var

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Görüldüğü gibi, yüksek lisans düzeyinde, **araştırma yöntembilimi** dersleri **8 üniversitenin 6’sında zorunlu, 1’inde ise seçmeli** konumdadır. Bu ders **Boğaziçi, Çukurova, Gazi, Hacettepe, ODTÜ** ve **Yıldız Teknik** Üniversiteleri’nde **zorunlu**, **Dokuz Eylül** Üniversitesi’nde ise **alınma olasılığı fazla olan seçmeli** ders durumundadır. **Ankara Üniversitesi’nde araştırma yöntembilimi dersi yüksek lisans programında yer almamaktadır.** Dersin **8 üniversitenin 6’sında zorunlu olması**, kanımca **yüreklandırıcı** bir veridir. Bilimin doğası gereği, her alandaki bilimsel etkinlik araştırmalarla artar. **Araştırma yöntembilimi her alanın ‘conditio sine qua non’u**, başka bir deyişle **‘olmazsa olmazı’dır.** Bu dersin **yüksek lisans düzeyinde zorunlu**

dersler arasında mutlaka bulunması, şikâyet ettiğimiz bilimsel etkinlik ve üretim düzeyimizi kesinlikle arttıracaktır kanısındayım.

Genel dersler arasında bulunması her bilim alanı için önemli olan **istatistik** veya **veri analizi** dersleri, yüksek lisans düzeyinde **8 üniversite arasında** yarıdan az olarak **3'ünde zorunlu**, **2'sinde seçmeli** ders olarak sunulurken, **3 üniversitenin programında yer almamaktadır**. **Boğaziçi, Çukurova** ve **ODTÜ**'de bu ders **zorunludur**. **Dokuz Eylül Üniversitesi**'nde **istatistik** veya veri analizi, alınma olasılığı fazla seçmeli, **Yıldız Teknik Üniversitesi**'nde ise **seçmeli** ders olarak sunulmaktadır. **Ankara, Gazi** ve **Hacettepe** Üniversiteleri olmak üzere **3 üniversitede** bu ders **programlarda yer almamaktadır**. **Veri analizinde** doğru istatistikleri kullanamayan veya en azından **ne tür analizlerin gerekli olduğunu saptayamayan akademisyenlerin bilime ve alanlarına uzun vadeli katkıları olabilir mi?** Bilim tarihi buna olumsuz yanıt vermektedir. Bilim, günlük soruları günlük yöntemlerle değil, herkesin sınamasına olanak tanıyan süreç ve tekniklerle ele alır. Eğer, amaç günü kurtarmak ve ne olursa olsun belirli kademelere yükselmenin ötesindeyse, genç akademisyenlere ciddi tavsiyem bir bilim insanının her araştırmada gereksinim duyacağı bu iki alanda, kendilerini bilim insanına yakışır bir şekilde yetiştirmeleridir.

Alanımıza özel derslerde, üniversitelerimiz farklı vurgularla ilginç bir resim çizmektedir. Genel olarak **üniversiteler** daha çok **teknik bilgilere vurgu** yaparak alana yaklaşanlar **ile daha çok kuramsal bilgilere vurgu** yapanlar olarak ayrılmaktadır. Şimdi yüksek lisans programlarına bu açıdan bir bakalım.

Yüksek lisans düzeyinde **program geliştirme** ile ilgili ders veya dersler, **8 üniversite** arasında **4'ünde zorunlu**, **4'ünde ise seçmeli** dersler arasında bulunmaktadır. Bu dersler, **Boğaziçi, Gazi, Hacettepe** ve **Yıldız Teknik** Üniversiteleri'nde **zorunludur**. **Ankara** ve **Çukurova** Üniversiteleri'nde bu dersler **seçmeli** olarak bulunmakta; **Dokuz Eylül Üniversitesi**'nde **alınması yüksek olasılık** gösteren **seçmeli dersler** arasındayken, **ODTÜ**'de **alan seçmeli** dersler olarak yer almaktadır.

Üniversitelerin Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans programları, **program geliştirme** ile ilgili zorunlu veya seçmeli **derslerin sayıları** açısından da farklılıklar göstermektedir. **Zorunlu ders** olarak program geliştirme alanında **en fazla** sayıda **dersi Hacettepe Üniversitesi** sunmaktadır. Hacettepe Üniversitesi'nde, program geliştirme ve değerlendirmeyi beraber alan **2 zorunlu ders** ile birlikte **1 zorunlu Yetişek Semineri** dersi bulunmakta ve böylece **program geliştirme** toplam **3 zorunlu ders** içermektedir. **Gazi** ve **Yıldız Teknik** Üniversiteleri program geliştirme konusunda **2'ser**, **Boğaziçi** Üniversitesi de **1 zorunlu ders** vermektedir. Program geliştirmeyi **seçmeli dersler** arasında sunan üniversiteler arasında, **7 seçmeli dersle Ankara Üniversitesi en zengin programı** sunmaktadır. Program geliştirmeyi **seçmeli** olarak veren üniversitelerden **ODTÜ 3, Dokuz Eylül 2, Çukurova** ise **1 seçmeli ders** vermektedir. Tüm yüksek lisans programlarında en az 1 adet program geliştirme dersi

bulunsa bile, alana adını vermiş ve temel bilgi ve becerileri içeren **1 veya 2 dersin** programlarda **zorunlu konuma getirilmesi** düşünülmelidir kanısındayım.

Yüksek lisans düzeyinde yine alan için önemli olan **program değerlendirme** dersi, **Boğaziçi, Gazi ve Hacettepe** olmak üzere **3 üniversitede zorunlu; Dokuz Eylül, Ankara, ODTÜ ve Yıldız Teknik** Üniversiteleri olarak **4 üniversitede** ise seçmelidir. Konuyla ilgili **Hacettepe Üniversitesi**, daha önce de belirtildiği gibi **program geliştirme ve değerlendirmeyi beraber** ele alan **2 zorunlu ders, Boğaziçi ve Gazi** Üniversiteleri de **1'er zorunlu ders** vermektedir. Program değerlendirme konusunda, **Dokuz Eylül Üniversitesi'nde kısıtlı sayıda seçenek arasında alınma olasılığı fazla 1 seçmeli ders, Ankara, ODTÜ ve Yıldız** Üniversiteleri'nde ise **1'er seçmeli ders** bulunmaktadır. **Çukurova Üniversitesi'nde** bu ders **programda yer almamaktadır**. Program değerlendirme alanında **1 veya 2 dersin zorunlu** olarak alandaki temel bilgi ve uygulamaları **içermesi** gerekliliği, kanımca yine üzerinde durulmaya değer bir konudur.

Alanımızda teknik bilgi ve beceriler alanın 'conditio sine qua non' olduğu için, **ölçme değerlendirme** alanından **en az 1 ders** programlarda bulunma durumundadır. Bu alanda en az **1 ders, 8 üniversite** arasında **2'sinde zorunlu, 3'ünde seçmeli** olarak yer almakta; **3 üniversitede** ise bu alanda **ders bulunmamaktadır**. Ölçme değerlendirme alanında **Hacettepe Üniversitesi 2, Boğaziçi Üniversitesi 1 zorunlu ders** sunmaktadır. Ölçme Değerlendirme dersleri, **Dokuz Eylül ve ODTÜ'de seçilme olasılığı fazla ders** konumunda bulunmakta (Dokuz Eylül Üniversitesi'nde kısıtlı sayıda seçenek arasında alınma olasılığı fazla iken, ODTÜ'de seçmeli dersler arasında ölçme ile ilgili çok sayıda ders bulunmakta), **Yıldız Teknik Üniversitesi'nde** ise programda **1 seçmeli ders** olarak yer almaktadır. **Ankara, Çukurova ve Gazi Üniversiteleri** olmak üzere **3 üniversitede eğitim programları ve öğretim alanındaki yüksek lisans** programlarında **ölçme ve değerlendirme** alanında dersler **yer almamaktadır**. Ölçme ve değerlendirme bilmeyenlerin nasıl program değerlendirebileceği, düşünülmesi gereken önemli bir konudur. Son yıllarda doçentlik yükseltmeleri ile ilgili olarak gelen dosyalarda, adayların bu teknik bilgilerden mahrum olarak yaptıkları çalışmalar belki yükseltmelerini sağlamaktadır. Ancak, **bilime uzun vadeli katkılar ancak teknik bilgilerin sağlanlığı ile oluşabilmektedir**.

Bilgisayar tabanlı program ve değerlendirme tasarımları ise **8 üniversiteden 6'sında** bulunmaktadır. Ancak, başlığında '**Tasarım**' geçen derslerden hangilerinin **teknoloji tabanlı olduğu açık değildir**. Tasarım ile ilgili dersler **8 üniversiteden Boğaziçi ve Yıldız Teknik Üniversiteleri** olmak üzere **2'sinde zorunlu, Ankara, Gazi, Hacettepe** Üniversiteleri ile **ODTÜ** olarak **4'ünde** ise seçmeli olarak yer almakta; **Çukurova ve Dokuz Eylül Üniversiteleri** olarak **2 üniversitede** böyle dersler **bulunmamaktadır**. Tasarım ile ilgili dersi **zorunlu** kılan **Boğaziçi Üniversitesi'nde**, dersin adı '**Öğretim Tasarımı**' olarak belirlemekte ve ders **teknoloji tabanlı** verilmektedir. Dersin adının teknoloji tabanlı olduğunu gösterecek şekilde değişmesi daha açıklayıcı olacaktır. **Yıldız Teknik Üniversitesi'nde** zorunlu dersin adı '**Öğretim Tasarımı ve Uygulamaları**' olarak sunulmakta, fakat **teknoloji tabanlı olup olmadığı** web sayfasında belirtilmemektedir. Eğer ders teknoloji tabanlıysa, bunun adında yansması daha açıklayıcı olacaktır. Bu ders teknoloji tabanlı verilme bile,

Yıldız Teknik Üniversitesi'nde ayrıca 'Eğitim Teknolojisi ve Uygulamaları' adlı **1 seçmeli** ders bulunmaktadır; bu seçmeli dersi alan öğrenciler belirtilen becerileri elde edebilmektedir. Bu tür **1 dersi seçmeli** olarak sunan **Ankara Üniversitesi'nde** 'Eğitim Programları ve İnternet', **Gazi Üniversitesi'nde** 'Web Tabanlı Öğretim' ve **Hacettepe Üniversitesi'nde** 'Eğitim Teknolojisi' adlı **1'er seçmeli ders** bulunmaktadır ve bu derslerin **teknoloji tabanlı** olduğu adlarından anlaşılmaktadır. Ancak, **derslerin öğretimin tasarımıyla ilişkisi açık değildir. ODTÜ ise 'Öğretim Tasarımı'** (Instructional Design) adlı **1 seçmeli ders** sunmaktadır. Ancak, **dersin teknoloji tabanlı olup olmadığı yine açık değildir.** Alanımıza ait **teknolojik tasarım** ve programların **bilgisayar mühendisleri ve işletmeciler tarafından yapılarak piyasaya sahnediği** günümüzde, **lisansüstü öğrencilerimizi bu becerilerle donatmak görevimizmiş** gibi geliyor.

Alana baktığımızda, **yüksek lisans düzeyinde gerekli teknik bilgi, beceri ve uygulamaları içeren programlar oluşturmaya çalışmamız, ülkeye bu alanda katkı olasılığımızı arttıracaktır** kanısındayım. Bu tür **teknik bir eğitimden sonra, farklı yaklaşımları doktora eğitiminde sunmak alanı zenginleştirecektir.**

Bundan sonra yapılan analizde, **8 üniversitede çoğu seçmeli** olarak verilen diğer **dersler sınıflanmış** ve oluşan sınıflar içinde üniversitelerin o konuda verdikleri **ders sayıları** belirlenmiştir. Yüksek lisans düzeyinde verilen tüm dersler, **10 alt başlık içinde sınıflanmıştır.** Her alt başlıkta, üniversitelerin o konuda yüksek lisans eğitiminde sunduğu **ders sayılarının, bir anlamda o üniversitedeki programın yaklaşım profilini** gösterebileceği düşünülmüştür.

Aşağıdaki **10 alt başlık, Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans eğitiminde zorunlu olması gereken dersler dışındaki diğer dersleri** gruplamaktadır.

1. **Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri**
2. **Değişik Düzeylerde Program Geliştirme**
3. **Eğitim Sosyolojisi ve Eğitim Politikaları**
4. **Zorunlu Ölçme-Değerlendirme Dersi Dışında Alanla İlgili Diğer Dersler**
5. **Türk Eğitim Sisteminin Tarihi, Felsefi ve Sosyal Temelleri**
6. **Eğitimin Psikolojik Temelleri**
7. **Karşılaştırmalı Eğitim ve Öğretim**
8. **Eğitim Felsefesi**
9. **Güncel Yaklaşımlar**
10. **Problemler Ders Başlıkları**

Eğitim Programları ve Öğretim alanı yüksek lisans düzeyinde **en fazla seçmeli** ders, bu **alanla büyük ilişkiler** gösteren 'Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri' alanında belirlemektedir. Bu alanda, **8 üniversiteden 6'sı 16 ders** vermektedir. 'Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri' alanında **en fazla sayıda dersi, 4'er dersle Ankara ve Yıldız Teknik Üniversiteleri** sunmaktadır. **Ankara Üniversitesi, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Öğretme-Öğrenme Stratejileri, Öğrenme-Öğretme Stilleri (2 ders)** olmak üzere **4 ders (4/16); Yıldız Teknik Üniversitesi ise Öğrenme Öğretme**

Kuramları, Öğrenen Merkezli Uygulamalar, Öğretim Süreçleri ve Eğilimler, Öğretimde Materyal Geliştirme olarak yine **4 ders (4/16)** vermektedir. Bu üniversiteleri, Öğrenme ve Öğretme Süreçleri, Öğretim Kuramları ile Öğretme Araştırmaları olarak **3 dersle (3/16) ODTÜ** izlemektedir. **Gazi ve Hacettepe** Üniversiteleri bu alanda **2’şer ders** vermektedir. **Gazi Üniversitesi**’nin Eğitim Öğretim Stratejileri, Öğrenme-Öğretme Süreçleri (2/16), **Hacettepe Üniversitesi**’nin, Öğrenme ve Öğretme Süreçleri, Öğretimin Düzenlenmesinde Yeni Yaklaşımlar (2/16) dersleri, yüksek lisans programlarında yer almaktadır. **Dokuz Eylül Üniversitesi** de bu alt başlıkta, Öğrenme ve Öğretme Süreçleri adıyla **1 ders (1/16)** vermektedir. **Boğaziçi ve Çukurova Üniversiteleri**’nde ise böyle **dersler bulunmamaktadır**.

‘**Değişik Düzeylerde Program Geliştirme**’ olarak **alanla tamamen ilişkili** ders grubu, **6 üniversitedeki 11 dersi** kapsamaktadır. **Ankara Üniversitesi 5 dersle** bu konuda **en zengin programı** sunmaktadır. **Ankara Üniversitesi**, İlköğretim Programlarının Geliştirilmesi başlıklı 2 ders, İlköğretim ve Ortaöğretim Programları, Öğretmen Eğitimi Programları, Öğretmenler için Mesleki Gelişim Programlarının Hazırlanması olarak da 3 ders vermektedir, (5/11). **Çukurova Üniversitesi**, İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Yeni Eğilimler ve Hizmetiçi Eğitim adlı 2 ders sunmaktadır, (2/11). **Boğaziçi Üniversitesi**, Eğitim Programları: Kuram ve Tasarım dersi ile ilk ve ortaöğretim programlarının geliştirilmesine vurgu yapmakta (1/11), **Gazi Üniversitesi**, Hizmetiçi Eğitim Programları (1/11), **Hacettepe Üniversitesi**, Hizmetiçi Eğitimde Program Geliştirme ve Seminer (1/11), **ODTÜ** ise Sosyal Bilgiler Programlarının Temelleri (1/11) olarak **1’er ders** vermektedir.

Eğitim Programları ve Öğretim alanı yüksek lisans düzeyinde, ‘**Eğitim Sosyolojisi ve Eğitim Politikaları**’ alanında **3 üniversitede toplam 12 ders** verilmekte ve bu ders grubu **üçüncü vurguyu** oluşturmaktadır. Derslerin **tümü Çukurova Üniversitesi** yüksek lisans programında mevcuttur. **Çukurova Üniversitesi**, Aile-Eğitim-Toplum alanında 1 ders, Çocuk Hakları alanında 1 ders, Halkla İlişkiler alanında 1 ders, Eğitim Yönetimi alanında 2 ders, Yaygın Eğitim alanında 2 ders, Kadın Eğitimi alanında 1 ders, Sınıf Yönetimi alanında 2 ders olmak üzere, bu alanda verilen **12 dersten 10’unu (10/12)** programlarına katmıştır. **Ankara Üniversitesi**, Sınıf Yönetimi adlı **1 ders (1/12)**, **Yıldız Teknik Üniversitesi** de Aile-Eğitim-Toplum alanında **1 ders (1/12)** vermektedir. **Boğaziçi, Dokuz Eylül, Gazi ve Hacettepe Üniversiteleri** ile **ODTÜ**’de böyle **dersler bulunmamaktadır**.

‘**Zorunlu Ölçme Değerlendirme Dersi Dışında Alanla İlgili Diğer Dersler**’ konusunda, Eğitim Programları ve Öğretim alanının temelinde bulunması gereken ölçme değerlendirme becerilerine, seçmeli dersleri arasında en büyük vurguyu yapan üniversite, bu alanda **11 ders olarak tüm dersleri veren Orta Doğu Teknik Üniversitesi**’dir. Bu dersler, Gereksinim Belirleme, Duygusal Alan Ölçekleri Geliştirme, Test Kuramı Öğeleri, Test Geliştirme, Ölçekleştirmenin Öğeleri, Duygusal Alanda Kuram, Ölçme ve Araştırma, Psikomotor Alanda Kuram, Ölçme ve Araştırma, Ölçme Değerlendirme Uygulamaları, Faktör Analizinin Öğeleri ve İlgili Teknikler, Madde Yanıt Kuramı, Normlar ve Test Eşdeğerliği konuları olarak belirmektedir.

Zorunlu ‘Ölçme Değerlendirme’ dersi dışında böyle bir çeşni başka üniversitelerde mevcut değildir.

‘**Türk Eğitim Sisteminin Tarihi, Felsefi ve Sosyal Temelleri**’ alanında dersler veren **3 üniversitede, toplam 10 ders** sunulmaktadır. Bunlar arasında **Gazi Üniversitesi**, Türkiye’de Modern Eğitimin Gelişimi, Türk Toplum Yapısının Sosyal Çözümlemesi, Türk Milli Eğitim Sisteminde Gelişmeler, Sorunlar, Eğilimler, Türk Eğitim Sisteminde Program Geliştirme ve Yükseköğretim Programlarında Gelişmeler olmak üzere, 8 üniversitenin 3’ündeki **10 dersin 5’ini vererek (5/10)**, bu alanı **en fazla sayıda dersle zenginleştirmektedir**. Gazi Üniversitesi’ni, Türk Eğitim Tarihi, Eğitim Kurumları, Eğitimin Tarihi ve Sosyal Temelleri ile Modernleşme Dönemi Türk Eğitimcileri olarak alanda **4 dersle (4/10) Yıldız Teknik Üniversitesi izlemekte**; Türk Eğitim Sisteminin Yapı ve Sorunları olarak alanda **1 ders de (1/10) Çukurova Üniversitesi** tarafından verilmektedir.

‘**Eğitimin Psikolojik Temelleri**’ alanında örneklemdeki **8 üniversitenin 5’inde 9 ders** bulunmaktadır. Bu alanda **en fazla dersi**, Öğretimde Bireysel Farklılıklar, Düşünme ve Problem Çözme Süreci, Eğitimde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi, Eğitimde Yaratıcı Drama olmak üzere **4 dersle (4/9) Yıldız Teknik Üniversitesi** vermektedir. **Çukurova Üniversitesi**, Öğrenme Kuramları ve Düşünme Eğitimi olarak 2 ders (**2/9**) vermektedir. **Boğaziçi Üniversitesi**, İleri Eğitim Psikolojisi (**1/9**), **Dokuz Eylül Üniversitesi**, Öğretimde Yaratıcı Etkinlikler (**1/9**), **ODTÜ** ise Öğrenme Kuramları olarak (**1/9**) **1’er ders** sunmaktadır. **Ankara, Gazi ve Hacettepe Üniversiteleri** ‘**Eğitimin Psikolojik Temelleri**’ alanında **ders sunmamaktadır**.

Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans programları içinde ‘**Karşılaştırmalı Eğitim ve Öğretim**’ alanında **3 üniversitede 7 seçmeli ders** bulunmaktadır. **Ankara Üniversitesi**, Karşılaştırmalı Eğitimde Teori ve Yöntem, Karşılaştırmalı Eğitim Semineri, Karşılaştırmalı Eğitim Uygulamaları, Avrupa Eğitiminde Yenilikler ve Öğretmen Eğitiminde Avrupa Boyutu olmak üzere alanda **5 ders** olarak **en fazla sayıda dersi (5/7)** sunmaktadır. **Çukurova Üniversitesi**, Avrupa Eğitim Sistemi (**1/7**), **Yıldız Teknik Üniversitesi** ise Karşılaştırmalı Eğitim Programları olmak üzere alana 1’er dersle (**1/7**) katkı yapmaktadır. **Boğaziçi, Dokuz Eylül, Gazi, Hacettepe ve ODTÜ’nün Eğitim Programları ve Öğretim** yüksek lisans programları içinde ‘**Karşılaştırmalı Eğitim ve Öğretim**’ alanında **ders bulunmamaktadır**. **Yüksek lisans düzeyinde ‘Karşılaştırmalı Eğitim ve Öğretim’** alanında **en zengin programı** sunan üniversite, **Ankara Üniversitesi** olarak belirmektedir.

Örneklemdeki 8 üniversite arasında, ‘**Eğitim Felsefesi**’ alanında **1’er ders** veren **3 üniversite** bulunmaktadır. **Çukurova Üniversitesi**, Alternatif Eğitim Görüşleri, **Gazi Üniversitesi**, Türk Eğitim Sisteminin Teorik Temelleri ve **Yıldız Teknik Üniversitesi**, Çağdaş Eğitim Felsefesi dersleriyle yüksek lisans programlarına katkıda bulunmaktadır.

‘**Güncel Yaklaşımlar**’ olarak örneklemdeki **8 üniversiteden 5’i** değişik ilgi alanlarına yönelmekte ve bu üniversitelerde güncel yaklaşımlarla ilgili **8 ders**

sunulmaktadır. **Ankara Üniversitesi**, Genel Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşımlar adlı **2 ders** sunmakta (**2/8**); **Çukurova Üniversitesi**, Yüksek Eğitimde Yenileşme Sorunları ve Eğitimde Toplam Kalite (**2/8**) derslerini vermektedir. **Dokuz Eylül Üniversitesi**, Eğitim Programlarında Yeni Yönelimler ve Araştırmalar (**1/8**), **Gazi Üniversitesi**, Program ve Öğretimde Güncel Sorunlar (**1/8**), **ODTÜ** Program Geliştirme ve Öğretimde Güncel Konular (**1/8**), Yıldız Üniversitesi ise Mentörlük Eğitimi (**1/8**) adlı dersleri vermektedir. **Güncel yaklaşımlar** ile ilgili **derslerin ikiye ayrıldığı** gözlenmektedir. Bir yanda **eğitim programları ve yükseköğretimde güncel yaklaşım ve araştırmalar** incelenirken, **diğer tarafta eğitimde toplam kalite veya mentörlük eğitimi gibi tamamen yeni çerçeveler** konu edilmektedir.

Herhangi bir **ders başlığı, içerik ve içeriği oluşturan süreçlerin özetini sunar**. **Çukurova ve Dokuz Eylül Üniversiteleri**'nin yüksek lisans programlarında 'Uzmanlık Alan Dersi' olarak belirtilen ders, sunacağı **bilgi ve becerilere ışık tutmamakta**, başka alanlarda yapılanlarla farklılıkları isminde yansıtmamaktadır. Bu nedenle, **dersin tam olarak ne yaptığını yansıtır bir isme kavuşması** daha bilgilendirici olacaktır kanısındayım.

Kısaca, yüksek lisans düzeyinde zorunlu olması gereken genel ve alan dersleri dışında, **8 üniversitenin Eğitim Programları ve Öğretim alanında verdiği dersler 10 ayrı sınıflama** içinde yer almıştır. Üniversitelerin bu alanlarda **verdikleri seçmeli ders sayılarından, hangi alanlara önem verdikleri** saptanmıştır. Bu basit analiz, **üniversitelerin Eğitim Programları ve Öğretim alanında farklı yaklaşımlar yansıttığını** göstermektedir.

Eğitim Programları ve Öğretim alanının ilk lisansüstü çalışmaları ve programlarını oluşturan Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri'nin yaklaşımları farklılıklar içermektedir. Programlardaki yönelimler, Eğitim Programları ve Öğretim alanında **Ankara Üniversitesi**'nde ilk yüksek lisans programını oluşturan **Prof. Dr. Fatma Varış** ile **Hacettepe Üniversitesi**'nde ilk programı oluşturan **Prof. Dr. Selahattin Ertürk**'ün **alana farklı yaklaşımlarını yansıtmaktadır**. Böylece, öğrencileri tarafından diğer üniversitelerde oluşturulan **programlar, bu iki yaklaşımda toplanabilmektedir**. **Ankara, Çukurova ve Gazi Üniversiteleri** alana daha **kuramsal yaklaşan Prof. Dr. Fatma Varış**'ın yönelimini kapsarken, **Hacettepe, Boğaziçi** ve belirli bir yoğunlukta **Dokuz Eylül Üniversiteleri daha teknik programlarla Prof. Dr. Selahattin Ertürk**'ün yönelimini yansıtmaktadır. Bu iki yaklaşımdan farklı olarak, **Ortaođu Teknik Üniversitesi ölçme değerlendirme ağırlıklı bir program sunmakta, Yıldız Üniversitesi ise karma bir yaklaşımı benimsemektedir**.

Yüksek lisans düzeyindeki **kuramsal yaklaşımı temel alan Ankara Üniversitesi**, 'Karşılaştırmalı Eğitim' ve 'Değişik Düzeylerde Program Geliştirme' alanlarına **en fazla önem** veren üniversite olarak belirlemekte; 'Öğretme-Öğrenme Süreç ve İlişkileri' alanında da **kuvvetli bir profil** sunmaktadır. **Çukurova Üniversitesi**'nin ana vurgusunun, 'Eğitim Sosyolojisi ve Eğitim Politikaları' alanında olduğu, 'Değişik Düzeylerde Program Geliştirme ile 'Eğitimin Psikolojik Temelleri' alanlarında da dersler verdiği görülmektedir. **Çukurova Üniversitesi**'nin bu

çerçeve ile **daha çok Ankara Üniversitesi modeline** yaklaştığı gözlenmektedir. **Gazi Üniversitesi**'nin en fazla, **'Türk Eğitim Sistemi'nin Tarihi, Felsefi ve Sosyal Temelleri'** üzerinde durduğu; yüksek lisans programının **'Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri'** alanında da dersler içerdiği anlaşılmaktadır. Bu yaklaşımıyla **Gazi Üniversitesi, Çukurova gibi** daha fazla **Ankara Üniversitesi modelini** yansıtmaktadır.

Alandaki teknik becerileri vurgulayan **bir programla** katkı yapan **Hacettepe Üniversitesi** ise **alanın temelini** oluşturan **dersleri zorunlu** olarak sunmaktadır. **Boğaziçi Üniversitesi'nin Hacettepe gibi** ana başlıkları içeren **teknik ağırlığı yüksek** bir programa sahip olduğu, Hacettepe Üniversitesi'nden farklı derslerin **istatistik ile insan gelişimini ele alan eğitim psikolojisi** alanında bulunduğu gözlenmektedir. **Dokuz Eylül Üniversitesi'nin de Hacettepe ve Boğaziçi Üniversiteleri'ne benzer** bir şekilde temel dersleri içeren ve **'Eğitimin Psikolojik Temelleri'** ile **'Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri'** alanında birer ders içeren programla eğitim verdiği görülmektedir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin ayrı bir modelle, bilim için gerekli istatistik ve araştırma yöntemleri dışında **bütün diğer dersleri seçmeli** olarak verdiği anlaşılmaktadır. Yüksek lisans programının **daha çok seçmeli dersler** ekseninde oluşması açısından **ODTÜ, yapı olarak Ankara Üniversitesi'ne benzer** bir yaklaşım sergilemektedir. Örneklemdeki **8 üniversite arasında ODTÜ, Ölçme-Değerlendirme alanında 11 olarak en fazla** sayıda **ders** içermekte; bunun yanında **'Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri'** alanına önem verdiği gözlenmektedir. **Yıldız Teknik Üniversitesi karma bir yaklaşım** yansıtmakta ve **Hacettepe ve Boğaziçi Üniversiteleri gibi teknik bir program** yanında, **Ankara Üniversitesi gibi 'Türk Eğitim Sisteminin Tarihi, Felsefi ve Sosyal Temelleri'** alanında **kuvvetli bir profil** çizmekte; örneklemdeki **8 üniversite arasında 'Eğitimin Psikolojik Temelleri'** alanında **en fazla dersi** sunan üniversite olarak belirlemekte, **'Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri'** alanına da **vurgu** yapan bir programı oluşturmuş bulunmaktadır.

Doktora Programları

Yukarıda **yüksek lisans için** kullanılan çalışma yöntemi **doktora programları için de geçerli** olmuştur. **Boğaziçi Üniversitesi'nde Eğitim Programları ve Öğretim** alanında **doktora programı bulunmadığı** için doktora düzeyindeki **örneklem** yukarıda belirtilen diğer **7 üniversiteyi** içermektedir. Bu **7 üniversitede** doktora eğitimi **3 ile 6 yıl** arasında **7 ile 12** dersi kapsamaktadır. **Dört program Sosyal Bilimler, 3'ü ise Eğitim Bilimleri Enstitüleri** altındadır, (Tablo 13). Programlarda **ortalama** olarak **6.25 öğretim üyesi** hizmet vermektedir.

Bundan sonraki veriler, her üniversitenin doktora programlarındaki dersleri içeren tablolarda sunulmaktadır, (Tablo 14-20). Bu veriler, **7 üniversitedeki doktora programlarının kaç dersten oluştuğuna ve hangilerinin zorunlu veya seçmeli olduğuna** ilişkindir.

Tablo 13. Eğitim programları ve öğretim alanının içinde yer aldığı enstitüler ve alandaki öğretim elemanı sayıları

Örnekleme: 7 Üniversite	Öğretim Elemanı Sayıları
Sosyal Bilimler Enstitüsü: 4	Ankara: 4
• Çukurova	Çukurova: 6
• Hacettepe	Dokuz Eylül: 5
• ODTÜ	Gazi: 12
• Yıldız Teknik	Hacettepe: 6
Eğitim Bilimler Enstitüsü: 3	ODTÜ: 8
• Ankara	Yıldız: 7
• Dokuz Eylül	
• Gazi	

Tablo 14. Ankara Üniversitesi, Eğitimde Program Geliştirme-Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Doktora)

I. Yarıyıl	II. Yarıyıl
Eğitimde Uluslararası Araştırma Projeleri	Yükseköğretim Programlarında Yeni Yaklaşımlar
Program Değerlendirme	Program Değerlendirme Araştırması
Program Geliştirmede Yeni Yönelimler	Eğitimde Program Geliştirme ve Uygulama
Çeşitli Ülkelerde Program Geliştirme	Program Geliştirme Semineri (2 farklı seminer)
Program Geliştirme Semineri (3 farklı seminer)	Genel Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşımlar (Tez Aşamasında)
Genel Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşımlar (Tez Aşamasında)	İlköğretim Programlarının Geliştirilmesi (Tez Aşamasında)
İlköğretim Programlarının Geliştirilmesi (Tez Aşamasında)	Öğrenme-Öğretme Stilleri (Tez Aşamasında)
Öğretmen Eğitimi Programları (Tez Aşamasında)	Öğrenme-Öğretme Stilleri (Tez Aşamasında)
Öğrenme-Öğretme Stilleri (Tez Aşamasında)	
Öğretmen Eğitiminde Avrupa Boyutu (Tez Aşamasında)	

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 15. Çukurova Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim-Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora)

Toplam 21 Kredi (5 Zorunlu 2 Seçmeli Ders)	
Öğretim ve Program Değerlendirme	Bilimin Doğası
Program Geliştirme Kuramsal Temelleri	Öğretim ve Program Değerlendirme Uygulamaları
Uzmanlık Alan Dersi	Disiplinlerarası Bağlamda EPÖ
Seminer	Uzmanlık Alan Dersi
Düşünme Eğitiminde Araştırma ve Uygulama	Seminer
Hizmetiçi Eğitim I	Hizmetiçi Eğitim II
İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi	Çoklu Zeka Kuramında Araştırma ve Uygulama
Çoklu Zekanın Kuramsal Temelleri	
Program Geliştirme Uygulamaları	
Eğitim Araştırmalarında Çok Değişkenli İstatistik Yöntemler	

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 16. Gazi Üniversitesi Eğitimde Program Geliştirme-Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Doktora)

Doktora I. Dönem	Doktora II. Dönem	Doktora III. Dönem
Eğitimde Çağdaş Akımlar	Öğretmen Yetiştirme	Mesleki ve Teknik
Program Geliştirme	Sisteminde Gelişmeler	Eğitim Sistemlerinde
Modelleri ve Yeni	Program	Gelişmeler
Yaklaşımlar	Değerlendirme	Seminer
Yükseköğretimde Güncel	Öğretmen Tutum ve	
Gelişmeler ve Sorunlar	Davranışlarının	
	İncelenmesi	
	İleri Araştırma	
	Yöntemleri ve	
	Bilgisayarda Veri	
	Analizi	

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 17. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim-Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Doktora)

Zorunlu Dersler	2. Grup Dersler (En az 1 Ders)	3. Grup Dersler (Tez hariç en az 6 Ders)
Öğrenci ders alma süresi içinde en az 21, en çok 30 kredi alabilir. Her öğrenci en az 3 İngilizce ders almak zorundadır.		
Gelişim ve Öğrenme	Program Geliştirme ve Uygulamaları	Tez Çalışması
Öğretimde Planlama ve Değerlendirme	Bilimsel Araştırmalarda Etik	Uzmanlık Alanı Dersi
	Araştırmalarda İstatistiksel Analizler	Öğretim Tasarımları: Kuramlar ve Modeller
	Individual Learning Technologies	Program Geliştirme Sorunları
	Relationships of Education and Environment	Türk Eğitim Sisteminin Yapısı ve Sorunları
	Ottoman Social History (from 15th to 19th century)	Eğitim Teknikleri Uygulaması
	Action Research in Teacher Education	Eğitim Politikaları
	Professional Development Opportunities for Teachers	Veri Toplama ve Çözümleme
	Academic Writing for Graduate Students	Eğitimde Alternatif Değerlendirme Yaklaşımları
	Eliciting Understanding in Educational Studies	Öğretmen Yetiştirmede Yeni Yaklaşımlar
	Ethics and Academic Writing	Öğretim Programlarının Değerlendirmesi
	Radiation in our Everyday Life and Education	New Approaches in Instruction
	Development Through Life: Psychosocial Implications for School Practice	New Approaches in Curriculum Development
	Learning Strategies and Skills	Active Learning

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 18. Hacettepe Üniversitesi-Eğitim Programları ve Öğretim-Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora)

Ders Adı	Süresi
Çağdaş Türk Eğitim Sisteminin Sorunları	1 yarıyıl
Farklı Ülkelerde Program Geliştirme Uygulaması	1 yarıyıl
Öğrenme-Öğretme Süreçleri	1 yarıyıl
Yetişek Semineri	1 yarıyıl
Program Geliştirme Alan Çalışması	1 yarıyıl
Program Değerlendirme	1 yarıyıl
Program Geliştirme Uygulaması	1 yarıyıl
Öğretme Kuram ve Araştırmalar	1 yarıyıl
Bilimsel Araştırma Teknikleri	1 yarıyıl
Özel Konular (yeterlikten sonra alınan ders)	4 yarıyıl

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 19. ODTÜ Eğitim Programları ve Öğretim-Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora)

Toplam 8 Ders-En az 4 Alan Dersi	İstatistik ve Araştırma: 2 Ders
Zorunlu Dersler	Alan Dersleri
Research Seminar in Educational Sciences	Instruction: Theory and Research
Ph.D. Dissertation	Curriculum: Theory and Research
Special Studies	Curriculum and Society
Special Topics	The Pre-School Curriculum
	The Elementary School Curriculum
	The Secondary School Curriculum
	Comparative Higher Education
	The Social Studies Curriculum: Theory into Practice
	A Comparative Study of Teacher Education
	Practicum in Designing Curriculum and Instruction
	Seminar in Teaching Methods
	Practicum in Curriculum Evaluation
	Paradigms in Curriculum
	A Comparative Study of Secondary School Programs

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir.

Tablo 20. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim-Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora)

Zorunlu Dersler	Seçmeli Dersler
Bilimsel Araştırma Teknikleri (I. Yarıyıl)	Eğitim ve Toplumsal Değişme
Öğrenme ve Öğretme Kuramları 2 (I. Yarıyıl)	Türk Eğitim Sisteminin Sorunları
Seçmeli Ders (I. Yarıyıl)	Eğitim Programlarının İncelenmesi
Öğretim Süreçlerinde Yeni Yaklaşımlar (II. Yarıyıl)	Eğitim ve Çağdaş Felsefe
Program Geliştirme Süreç ve Modelleri (II. Yarıyıl)	Cumhuriyet Öncesi İlköğretim Programları
Seçmeli Ders (II. Yarıyıl)	Eğitimde Düşünme Becerileri
Program Değerlendirme (III. Yarıyıl)	Nitel Araştırma Teknikleri
Öğretim Tasarımı (III. Yarıyıl)	Yöntem Felsefeleri
Seçmeli Ders (III. Yarıyıl)	Türk Eğitim Düşüncesinin Temelleri
Test Geliştirme Teknikleri (IV. Yarıyıl)	Hizmet İçi Eğitimde Program Geliştirme ve Uygulama
Program Geliştirme ve Değerlendirme Semineri (IV. Yarıyıl)	Okullarda Program Geliştirme Çalışmaları
Seçmeli Ders (IV. Yarıyıl)	Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinde Gelişmeler
Doktora Tezi (IV. Yarıyıl)	Karşılaştırmalı Eğitim
	İkinci Dil Öğretimi
	Çok Kültürlü Eğitim
	Yeni Teknolojiler ve Eğitime Uyarlanması
	İleri İstatistik Teknikleri

*Kalın puntolar zorunlu dersleri belirtmektedir

Görüldüğü gibi, 7 üniversitede doktora düzeyinde zorunlu ve seçmeli dersler iki farklı bakış açısıyla düzenlenmiştir. Ankara, Çukurova, Dokuz Eylül Üniversiteleri ile ODTÜ’de program seçmeli dersler üzerine inşa edilirken, Gazi Üniversitesi’nde bütün dersler zorunlu olarak verilmekte; Hacettepe ve Yıldız Üniversiteleri’nde ise zorunlu ders sayıları seçmelilerden daha fazla olarak belirmektedir. Doktora tezi dışında alan içi sunulan toplam ders sayılarında da üniversiteler farklılıklar göstermektedir. Alana, en fazla ders sayısı ile katkı yapan üniversiteler 29 dersle Dokuz Eylül ve 25 dersle Yıldız Teknik Üniversiteleri olarak belirmektedir. Bu üniversiteleri sırayla 19 dersle Ankara, 17’şer dersle Çukurova ve ODTÜ izlemekte; en az sayıda dersi, seçmeli dersleri en az olan Gazi Üniversitesi 9, Hacettepe Üniversitesi ise 10 dersle takip etmektedir.

Tablo 21, doktora düzeyinde alınması gereken ders sayılarını göstermektedir.

Tablo 21. Doktora programı ders sayıları

Süre	En fazla 6 yıl
Ankara Üniversitesi	?
Çukurova Üniversitesi	7 Ders, 5 Zorunlu 2 Seçmeli (En Az 21 Kredi)
Dokuz Eylül Üniversitesi	9 Ders, 2 Zorunlu +1 (2. Grup) +6 (3. Grup; En az 21 en fazla 30 kredi)
Gazi Üniversitesi	9 Ders (27 Kredi)
Hacettepe Üniversitesi	10 Ders, 7 Zorunlu, 3 Seçmeli Ders (24 Kredi)
ODTÜ	8 Ders, En Az 4 alan, 1 Araştırma, 1 İstatistik
Yıldız Teknik Üniversitesi	12 Ders, 8 Zorunlu + 4 Seçmeli (33 Kredi)

Doktora programlarında öğrencilerin almakla yükümlü oldukları ders sayıları 12 olarak en fazla Yıldız Teknik Üniversitesi'nde, 7 olarak en az Çukurova Üniversitesi'ndeki doktora programlarında bulunmaktadır. Doktora programını en fazla sayıda ders ile tamamlayan Yıldız Teknik Üniversitesi'nde öğrenciler 33 kredilik 8 zorunlu ve 4 seçmeli olmak üzere toplam 12 ders almak zorundadır. Bunu izleyen Hacettepe Üniversitesi'nde doktora öğrencileri 7 zorunlu ve 3 seçmeli, toplam 10 ders ile 24 kredi; Gazi Üniversitesi'nde tümü zorunlu 9 ders ile 27 kredi; Dokuz Eylül Üniversitesi'nde 2 zorunlu ve 2 ayrı grup ders arasından bir gruptan 1, diğer gruptan ise 6 seçmeli olmak üzere toplam 9 ders ile en az 21, en fazla 30 kredi; ODTÜ'de en az 4 alan seçmeli, 1 araştırma ve 1 istatistik olmak üzere toplam 8 ders ile 24 kredi; Çukurova Üniversitesi'nde ise 5 zorunlu, 2 seçmeli olmak üzere toplam 7 ders ile en az 21 krediyi tamamlamak zorundadır. Ankara Üniversitesi web sayfasında, zorunlu veya seçmeli ders isimleri bulunmakta, ancak doktora düzeyinde hangi örüntü ile kaç ders alınması gerektiği belirtilmemektedir. Altı üniversitede doktora derecesi için alınması gereken ortalama ders sayısı 9 olarak ortaya çıkmaktadır.

Bundan sonraki analizde, Eğitim Programları ve Öğretim doktora programlarının, araştırma yöntembilimi ve istatistik gibi tüm bilim alanları için genel dersler yanında, program oluşturmaya temel olan kuramsal ve uygulamalı dersler ile program değerlendirmeye temel olan ölçme değerlendirme, program değerlendirme ve teknoloji tabanlı tasarım alanlarındaki dersleri içerme düzeyi ele

alınmıştır. Tablo 22, üniversitelerin yukarıda belirtilen iki grup dersi zorunlu veya seçmeli olarak sunma durumunu göstermektedir.

Tablo 22. Doktora programları ortak dersleri

Üniversite	İstatistik	Araştırma Yön.	Prog. Gel.	Prog. Değ.	Ölç. Değ.	Tekn. Tas.
Ankara	Yok	Var Seçmeli, Uluslararası Araştırma Projeleri	Var	Var	Yok	Yok
Çukurova		Var Araştırma ve İstatistik Beraber	Var	Var	Yok	Yok
Dokuz Eylül	Var 3. Grup Seçmeli	Var 2. Grup Seçmeli Araştırma ve İstatistik Beraber	Var 2 ve 3. Grup Seçmeli	Var 3. Grup Seçmeli	Yok	Var 3. Grup Seçmeli
Gazi		Var Araştırma ve İstatistik Beraber	Var	Var	Yok	Yok
Hacettepe	Yok	Var	Var	Var	Yok	Yok
ODTÜ	Var	Var	Var Alan Seçmeli	Var Alan Seçmeli	Yok	Var Alan Seçmeli
Yıldız	Var	Var	Var	Var	Var	Var

Doktora düzeyinde olan bireyler artık **ileri düzeyde veri analizi ve araştırma desen ve yöntemlerini kullanabilme durumunda olmak zorundadır**. Doktorali bireylerin **kendi alanlarında metodolog**, başka bir deyişle yöntem bilimci olmaları, örneğin **ABD’deki en iyi üniversitelerde doktora eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır**. Bu nedenle, ABD’de doktora düzeyinde sunulan çok sayıda veri oluşturma ve çözümlenme dersleri yanında birçok yöntem bilim dersi de mevcuttur. Bu tür üniversiteler, Nobel ödülleriyle taçlandıkları katkılarını sağlam bilimsel temelli araştırmalarına borçludur. Bu nedenle, alanımızda katkılarımızın anlamlı olmasını istiyorsak, **bilimsel ürünlerimizi anlık ve kişisel kaygılarla değil, sağlam bilimsel yönelim ve tekniklerle yapabileceğimizi** kabul etmemiz yararlı olur. Öğrencilerimiz ve genç akademisyenlerin bu konularda gelişmeleri için bütün olanaklar kullanılmalıdır kanısındayım.

Şimdi üniversitelerimizin **doktora eğitimlerinde**, bilimin her alanının gerektirdiği bu tür becerilerde nasıl bir resim çizdiğine bir bakalım. **‘Araştırma Yöntembilimi’** ile ilgili dersler **7 üniversiteden 3’ünde zorunlu, 1’inde istatistik ile beraber tek ders olarak zorunlu, 2’sinde seçmeli ders** olarak bulunmakta, **1**

üniversitede ise uluslararası araştırma projeleri çerçevesinde seçmeli olarak ele alınmaktadır. ‘Araştırma Yöntembilimi’ dersi Hacettepe, Orta Doğu Teknik ve Yıldız Teknik Üniversiteleri’nde zorunlu olarak sunulmaktadır. Yıldız Teknik Üniversitesi’nde bu zorunlu derse ek olarak ‘Nitel Araştırma Teknikleri’ dersi seçmeli olarak verilmektedir. Gazi Üniversitesi’nde bu ders istatistik dersi ile beraber zorunlu tek ders olarak ele alınmaktadır. ‘Araştırma Yöntembilimi’ dersi Çukurova Üniversitesi’nde istatistik dersi ile beraber seçmeli tek ders, Ankara Üniversitesi’nde uluslararası araştırma projeleri çerçevesinde seçmeli ders olarak sunulmakta; Dokuz Eylül Üniversitesi’nde istatistikle beraber seçmeli ders olarak doktora programında yer almaktadır. Dokuz Eylül Üniversitesi, ‘Araştırma Yöntembilimi’ dersini, Bilimsel Araştırmalarda Etik ve İngilizce olarak Lisansüstü Öğrenciler için Akademik Yazın (Academic Writing for Graduate Students) ile Etik ve Akademik Yazın (Ethics and Academic Writing) konularında sunulan 3 diğer dersle desteklemekte; böylece araştırma yöntembilimi konusunda en zengin seçmeli programı sunmaktadır. Her üniversitede ‘Araştırma Yöntembilimi’ dersleri bulunmakla birlikte, doktora düzeyinde kuvvetli yöntembilim derslerinin mutlaka programlarda zorunlu olarak yer alması olumlu sonuçlar verecektir.

Veri oluşturma ve analizi için istatistik dersleri 1 üniversitede zorunlu, 1 üniversitede daha önce belirtildiği gibi araştırma yöntemleri ile birlikte tek ders halinde zorunlu, 2 üniversitede seçmeli, 1 üniversitede ise daha önce belirtildiği gibi araştırma yöntemleri ile birlikte tek seçmeli ders olarak verilmektedir. İstatistik ve veri analizi dersi 2 üniversitede bulunmamaktadır. Bu ders Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde zorunlu olarak verilmekte; Gazi Üniversitesi’nde daha önce belirtildiği gibi zorunlu araştırma yöntemleri ile birlikte tek ders olarak sunulmaktadır. Dokuz Eylül ve Yıldız Teknik Üniversiteleri’nde ‘İstatistik’ seçmeli ders olarak, Çukurova Üniversitesi’nde daha önce belirtildiği gibi araştırma yöntemleri ile birlikte tek seçmeli ders olarak verilmektedir. Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri’nde ise böyle bir ders bulunmamaktadır. Bu tür derslerin mutlaka doktora programlarında zorunlu olarak içermeleri, yakındığımız düşük düzey araştırmaları etkin hale getirecektir.

‘Program Geliştirme’ ile ilgili ders, 7 üniversitenin 4’ünde zorunlu, 3’ünde ise seçmeli ders olarak sunulmaktadır. Program geliştirmede en fazla sayıda zorunlu dersi 3 dersle Hacettepe Üniversitesi sunmakta; Çukurova 1 zorunlu, 1 seçmeli ders vermekte; Gazi ve Yıldız Teknik Üniversiteleri de bu konuda 1’er zorunlu dersi doktora programlarında içermektedir. Program geliştirme konusunda Ankara Üniversitesi 7, Dokuz Eylül Üniversitesi 1’i İngilizce olmak üzere 3, ODTÜ yine 3 seçmeli ders vermektedir. Yedi üniversitedeki doktora programlarının program geliştirme derslerine önem verdiği ve programın yapısına göre zorunlu veya seçmeli olarak bu dersleri sunduğu gözlenmektedir.

‘Program Değerlendirme’ alanı dersleri 5 üniversitede zorunlu, 2 üniversitede ise seçmeli ders kategorisinde yer almaktadır. Bu ders grubu, Ankara, Çukurova, Gazi, Dokuz Eylül, Hacettepe ve Yıldız Teknik Üniversiteleri’nde zorunludur. Ankara, Çukurova ve Yıldız Teknik Üniversiteleri program

değerlendirme alanında **2’şer zorunlu ders**, Gazi ve Hacettepe ise **1’er zorunlu ders** sunmaktadır. **Dokuz Eylül Üniversitesi** bu konuda **1 zorunlu** ve e 3. Grup **seçmeli** dersler arasından **2 seçmeli ders** sunmaktadır. **Ortadoğu Teknik Üniversitesi’nde** ise **alan seçmeli** dersler arasından program değerlendirme ile ilgili **1 seçmeli** ders doktora programlarda yer almaktadır. ‘**Program Değerlendirme**’, **alana adını veren bir yaklaşım** ve **teknik** olduğuna göre **doktora programlarında** bu alanın **zorunlu olarak temsil edilmesi** önemlidir.

‘**Ölçme-Değerlendirme**’ ile ilgili **zorunlu ders** yalnız **Yıldız Teknik Üniversitesi’nde** bulunmaktadır. **Diğer** üniversitelerin **doktora programlarında** böyle dersler **yer almamaktadır**. **Yüksek lisans düzeyinde** bu tür ders grubunu **en zengin seçmeli bir programla sunan ODTÜ’nün**, doktora düzeyinde **Eğitim Programları ve Öğretim alanını neden Ölçme Değerlendirme alanı ile desteklemediği açıklanmaya gereksinim** gösteren bir konudur. **Ölçme değerlendirme** gibi teknik bir dersin, **Eğitim Programları ve Öğretim** gibi teknik becerileri temel alan **doktora** programları içinde **yer almaması şaşırtıcıdır**.

‘**Teknoloji ile Tasarım**’ dersi ise **7 üniversiteden yalnız 1’inde zorunlu ders** olarak **verilmemektedir**. Bu ders **Yıldız Teknik Üniversitesi’nde** ‘**Öğretim Tasarımı**’ adıyla **zorunlu** olarak sunulmakta, fakat dersin **teknoloji tabanlı olup olmadığı** **programda belirtilmemektedir**. Ancak, **Yıldız Teknik Üniversitesi’nde teknoloji tabanlı** ‘**Yeni Teknolojiler ve Eğitime Uyarlanması**’ adlı **seçmeli bir ders** bulunmaktadır. **Dokuz Eylül Üniversitesi’nde** 3’üncü grup **seçmeli** dersler arasında ‘**Eğitim Teknikleri Uygulaması**’ adlı **1 ders** yer almakta; ancak yine bu dersin **teknoloji tabanlı olup olmadığı veya konusu, isminde açıkça belirmemektedir**. **Yıldız Teknik ve Dokuz Eylül Üniversiteleri dışında, 7 üniversitenin 5’inde** ise doktora programlarında ‘**Teknoloji İle Tasarım**’ konulu **dersler bulunmamaktadır**. Bir olasılık teknolojik tasarım derslerinin program geliştirme ile ilgili derslerin içine alınmasıdır. Ancak, ‘**Teknoloji ile Tasarım**’ alanının **ayrı bir ders veya dersler** olarak sunulması, **eğitimle ilgili olmayan grupların eğitimde yarattığı hasarları engelleyecektir** kanısındayım.

Bilim insanı için şart olan istatistik bilimine dayanan veri tabanı oluşturma ve **analizi** ile **araştırma yöntem bilimi** derslerinin **doktora programlarında zorunlu** olması, bilimsel ürünlerin niteliğini artırma açısından önemlidir. Bunun yanında, **program geliştirme** ve **değerlendirme** ile bunlara taban oluşturacak **ölçme değerlendirme** derslerinin doktora programlarında **mutlaka zorunlu olarak içerilmesi** önemlidir. Şu anda **bilgisayar uzmanları, mühendisleri ve işletmecilerin** elinde bulunan ve **program geliştirme ve değerlendirmenin en temel ilkelerini bile içermeyen piyasaya sürülen oluşumlar, öğrenme-öğretme ilişkilerini metalaştırmakta** ve süreci **olumsuz** etkilemektedir. Bu olumsuz gelişmeleri önlemek, ancak alanımızda **teknolojik tasarımlarını, Eğitim Programları ve Öğretim alanı ilkeleri ve bilimsel ürünleri çerçevesinde düzenlemeyi bilen uzmanların katkılarıyla mümkündür**. Bu nedenle **teknolojik tasarımla ilgili derslerin programlarda zorunlu** olarak bulunması gerekmektedir.

Bundan sonra yapılan analizde, **7 üniversitenin Eğitim Programları ve Öğretim doktora** programlarında alanla ilgili yukarıda belirtilen dersler dışında kalan ve çoğu seçmeli olarak verilen diğer **dersler sınıflanmış** ve oluşan sınıflar içinde üniversitelerin o **konuda verdikleri ders sayıları** belirlenmiştir. Doktora düzeyinde verilen tüm dersler, **10 alt başlık** altında sınıflanmıştır. Her alt başlıkta, üniversitelerin o konuda doktora eğitiminde **sunduğu ders sayılarının**, bir anlamda o **üniversitedeki programın yaklaşım profilini** gösterebileceği düşünülmüştür.

Eğitim Programları ve Öğretim doktora programlarında beliren **10 grup ders** şu alt başlıklarda toplanabilir:

1. Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri
2. Değişik Düzeylerde Program Geliştirme ve Eğitim Programları
3. Türk Eğitim Sistemi
4. Karşılaştırmalı Eğitim ve Öğretim
5. Öğretmen Eğitimi
6. Eğitimin Sosyolojik Temelleri ve Eğitim Politikaları
7. Eğitim Felsefesi
8. Eğitimin Psikolojik Temelleri
9. Münferit Dersler
10. Sorunlu Ders Başlıkları

Eğitim Programları ve Öğretim alanında **doktora programları**, alanla ilgili dersler yanında **en fazla ‘Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri’** alt başlığındaki **dersleri kapsamaktadır. Bu konuda 5 üniversitemizde 12 ders bulunmaktadır.** Bu konuda **en fazla sayıda dersi, 4 dersle Dokuz Eylül Üniversitesi** vermektedir, **(4/12)**. **Dokuz Eylül Üniversitesi’nde** konuyla ilgili İngilizce, Faal Öğrenme (Active Learning), Öğretimde Yeni Yaklaşımlar (New Approaches in Instruction), Bireysel Öğrenme Teknolojileri (Individual Learning Technologies) ve Öğrenme İzlem ve Becerileri (Learning Strategies and Skills) olmak üzere **4 ders** verilmektedir. **Ankara Üniversitesi** bu alanda Öğrenme-Öğretme Stilleri olarak **2 ders (2/12)**, **Hacettepe Üniversitesi**, Öğrenme-Öğretme Süreçleri ve Öğretme Kuram ve Araştırmalar olarak **2 ders (2/12)**, **ODTÜ**, Öğretim: Kuram ve Araştırma (Instruction: Theory and Research) ile Öğretim Yöntemleri Semineri (Seminar in Teaching Methods) olarak **2 ders (2/12)** ve **Yıldız Teknik Üniversitesi** de Öğrenme ve Öğretme Kuramları ile Öğretim Süreçlerinde Yeni Yaklaşımlar olmak üzere **2 ders (2/12)** vermektedir. **Çukurova ve Gazi Üniversiteleri’nde**, diğer 5 üniversitenin önem verdiği **‘Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri’** konusunda **dersler bulunmamaktadır.**

‘Değişik Düzeylerde Program Geliştirme’ ve **Eğitim Programları’** alanlarında **4 üniversitede 12 ders** sunulmaktadır. **Teknik becerileri kapsayan ‘Değişik Düzeylerde Program Geliştirme’** alanında, **ODTÜ 4 ders (4/12)**, **Ankara ve Yıldız Teknik Üniversiteleri** de **2’şer ders** vermektedir. **ODTÜ**, Okulöncesi Eğitim Programı (The Pre-School Curriculum), İlköğretim Eğitim Programı (The Elementary School Curriculum), Ortaöğretim Eğitim Programı (The Secondary School Curriculum) ve Sosyal Bilgiler Eğitim Programı: Kuram ve Uygulama (The Social Studies

Curriculum: Theory and Practice) olmak üzere alanda **4 ders (4/12)** vermektedir. **Ankara Üniversitesi**, İlköğretim Programlarının Geliştirilmesi adlı **2 dersi (2/12)**, **Yıldız Teknik Üniversitesi** ise Hizmet İçi Eğitimde Program Geliştirme ve Uygulama ile Okullarda Program Geliştirme Çalışmaları olarak **2 dersi (2/12) doktora programlarında** kapsamaktadır. Bu alanda **en fazla dersi ODTÜ'nün** içerdiği gözlenmektedir.

Eğitim Programları ve Öğretim doktora programlarında, ‘Değişik Düzeylerde Program Geliştirme’ alanına ek olarak daha kuramsal yaklaşımları içeren ‘Eğitim Programları’ konusunda, **3 üniversitede kuramsal olarak 4 ders** daha bulunmaktadır. Bunlardan **2’si**, Genel Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşımlar adıyla **Ankara Üniversitesi** tarafından verilmektedir, **(2/12)**. Konuyla ilgili, Disiplinlerarası Bağlamda EPÖ adlı **1 ders Çukurova Üniversitesi (1/12)** doktora programında belirlemek; **1 ders** ise **(1/12)** Eğitim Programlarının İncelenmesi adıyla **Yıldız Teknik Üniversitesi** tarafından sunulmaktadır. Böylece, ‘Değişik Düzeylerde Program Geliştirme’ ve Eğitim Programları’ alt başlığında **en zengin programlar 4’er dersle Ankara ve ODTÜ tarafından** sunulmaktadır. **ODTÜ daha teknik ağırlıklı bir yaklaşım** yansıtırken, **Ankara Üniversitesi teknik ve kuramsal yönelime eşit ağırlık** vermektedir. **Yıldız Teknik Üniversitesi toplamda 3 dersten (3/12) 2’sini teknik, 1’ini ise kuramsal ağırlıklı** olarak sunmakta; **Çukurova ise kuramsal ağırlıklı 1 ders (1/12)** vermektedir.

‘Türk Eğitim Sistemi’ ile ilgili olarak **5 üniversite 7 farklı ders** vermektedir. Bunlardan **2’si**, Türk Eğitim Sisteminin Sorunları ve Cumhuriyet Öncesi İlköğretim Programları olmak üzere **Yıldız Teknik Üniversitesi’nde (2/7)**, **2’si** Yükseköğretim Güncel Gelişmeler ve Sorunlar ile Mesleki Teknik Eğitim Sistemlerinde Gelişmeler olmak üzere **Gazi Üniversitesi’nde (2/7)**, **1’i** Türk Eğitim Sisteminin Yapısı ve Sorunları olmak üzere **Dokuz Eylül Üniversitesi’nde (1/7)**, **1’i** Çağdaş Türk Eğitim Sisteminin Sorunları olmak üzere **Hacettepe Üniversitesi’nde (1/7)**, **1’i** de Yükseköğretim Programları’nda Yeni Yaklaşımlar olmak üzere **Ankara Üniversitesi’nde (1/7)** verilmektedir. Böylece **2’şer dersle**, Türk Eğitim Sistemi ile ilgili **en fazla sayıda dersi Gazi ve Yıldız Teknik Üniversiteleri** sunmaktadır. **Çukurova Üniversitesi ve ODTÜ’de böyle dersler bulunmamaktadır.**

‘Karşılaştırmalı Eğitim ve Öğretim’ alanında **4 üniversitede 7 ders verilmektedir.** Bunlardan, Karşılaştırmalı Yükseköğretim (Comparative Higher Education), Karşılaştırmalı Öğretmen Eğitimi Çalışması (A Comparative Study of Teacher Education) ve Karşılaştırmalı Ortaöğretim Programları Çalışması (A Comparative Study of Secondary School Programs) olarak **3’ü ODTÜ tarafından (3/7)** verilmektedir. Alandaki derslerden, Çeşitli Ülkelerde Program Geliştirme ile Öğretmen Eğitiminde Avrupa Boyutu olarak **2’si Ankara Üniversitesi tarafından (2/7)**, Farklı Ülkelerde Program Geliştirme Uygulaması olarak **1’i Hacettepe Üniversitesi tarafından (1/7)**, Karşılaştırmalı Eğitim olarak **1’i de Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından (1/7)** sunulmaktadır. Bu alanda **en fazla katkıyı 3 dersle ODTÜ** sunmakta, **Ankara Üniversitesi 2 dersle ODTÜ’yü izlemektedir.** Burada **ilginç olan**, bu iki üniversitenin **yüksek lisans düzeyindeki yönelimlerinin doktora düzeyinde**

değişmesidir. Yüksek lisans düzeyinde Ankara Üniversitesi ‘Karşılaştırmalı Eğitim ve Öğretim’, ODTÜ ise ‘Ölçme Değerlendirme’ alanlarına çok sayıda dersle vurgu yaparken, doktora düzeyinde ‘Karşılaştırmalı Eğitim’ vurgusu ODTÜ’ye kaymış gibi görünmekte; hiçbir üniversite ‘Ölçme Değerlendirme’ alanına vurgu yapmamaktadır. Ancak doktora düzeyinde ODTÜ, ‘Karşılaştırmalı Eğitim ve Öğretim’ alanında ilk, Ankara Üniversitesi 2’inci sırada iken, ‘Değişik Düzeylerde Program Geliştirme ve Eğitim Programları’ konularında her iki üniversite de ilk sırayı paylaşmaktadır. Böylece, hem ODTÜ hem de Ankara Üniversitesi’nin, doktora düzeyinde Eğitim Programları ve Öğretim alanına yaklaşımının ‘Karşılaştırmalı Eğitim ve Öğretim’ ve ‘Değişik Düzeylerde Program Geliştirme ve Eğitim Programları’ alanlarıyla beslendiği ortaya çıkmaktadır.

‘Öğretmen Eğitimi’ alanında 4 üniversitede 7 ders verilmektedir. Bu alanda en fazla dersi, 3 dersle Dokuz Eylül Üniversitesi sunmakta (3/7); Gazi Üniversitesi 2 dersle (2/7) Dokuz Eylül Üniversitesi’ni izlemektedir. Ankara (1/7) ve Yıldız Teknik Üniversiteleri de (1/7) bu alanda 1’er ders vermektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi ‘Öğretmen Eğitimi’ alanında, Öğretmen Eğitiminde Eylem Araştırmaları (Action Research in Teacher Education), Öğretmenler için Mesleki Gelişim Fırsatları (Professional Development Opportunities for Teachers) ve Öğretmen Yetiştirmede Yeni Yaklaşımlar olarak 3 dersi; Gazi Üniversitesi, Öğretmen yetiştirme Sisteminde Gelişmeler, Öğretmen Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi olarak 2 dersi; Ankara Üniversitesi, Öğretmen Yetiştirme Programları ve Yıldız Teknik Üniversitesi de Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinde Gelişmeler olarak 1’er dersi doktora programlarında kapsamış durumdadır. Çukurova ve Hacettepe Üniversiteleri ise ODTÜ doktora programlarında ‘Öğretmen Eğitimi’ alanında ders yoktur.

‘Eğitimin Sosyolojik Temelleri ve Eğitim Politikaları’ alanında 4 üniversitede 6 ders sunulmaktadır. Osmanlı Sosyal Tarihi (15-19. yy arası; Ottoman Social History (from 15th to 19th century) ve Eğitim Politikaları olarak bu derslerden 2’sini Dokuz Eylül Üniversitesi (2/6), Eğitim ve Toplumsal Değişme ile Çok Kültürlü Eğitim olarak 2’sini Yıldız Teknik Üniversitesi (2/6), İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi olarak 1’ini Çukurova Üniversitesi (1/6), Eğitim Programları ve Toplum olarak (Curriculum and Society) 1’ini de ODTÜ (1/6) vermektedir. Bu alanda en fazla sayıda dersi, 2’şer dersle Dokuz Eylül ve Yıldız Teknik Üniversiteleri’nin sunduğu gözlenmektedir.

‘Eğitim Felsefesi’ alanında 4 üniversitede 6 ders verilmektedir. Eğitim ve Çağdaş Felsefe, Türk Eğitim Düşüncesinin Temelleri ve Yöntem Felsefeleri olarak bu derslerin 3’ünü Yıldız Teknik Üniversitesi (3/6) vermektedir. Gazi Üniversitesi Eğitimde Çağdaş Akımlar olarak 1 ders (1/6), Çukurova Üniversitesi Bilimin Doğası olarak (1/6) 1 ders, Dokuz Eylül Üniversitesi de Eğitim Çalışmalarında Anlam Oluşturma (Eliciting Understanding in Educational Studies) olarak başka bir ders (1/6) sunmaktadır. ‘Eğitim Felsefesi’ alanında 3 ders olarak en fazla sayıda dersi Yıldız Teknik Üniversitesi’nin verdiği gözlenmektedir.

‘Eğitimin Psikolojik Temelleri’ alanında **3 üniversitede 6 ders** verilmektedir. **Çukurova Üniversitesi**, Düşünme Eğitiminde Araştırma ve Uygulama, Çoklu Zekânın Kuramsal Temelleri, Çoklu Zekâ Kuramında Araştırma ve Uygulama olmak üzere **3 ders (3/6)**; **Dokuz Eylül Üniversitesi**, Yaşamboyu Gelişim: Okul Uygulamalarına Psiko-Sosyal Etkileri (Development Through Life: Psychosocial Implications for School Practice) ve Gelişim ve Öğrenme olmak üzere **2 ders (2/6)**; **Yıldız Teknik Üniversitesi** de, Eğitimde Düşünme Becerileri olmak üzere **1 ders (1/6)** sunmaktadır. ‘Eğitimin Psikolojik Temelleri’ alanında en fazla sayıda dersi **Çukurova Üniversitesi** vermektedir.

İki üniversitede münferit olarak hiçbir sınıflamaya girmeyen 3 ders vardır. **Yıldız Teknik Üniversitesi’nde, İkinci Dil Öğretimi** adlı bir ders bulunmaktadır. Bu dersinin **neden Yabancı Diller Eğitimi altında olmayıp, Eğitim Programları ve Öğretim** anabilim dalının **doktora programında yer aldığı açık değildir.** **Dokuz Eylül Üniversitesi’nde hiçbir sınıflamaya girmeyen 2 ders** bulunmaktadır. Bunlardan **1’i, Günlük Yaşamımızda Radyasyon ve Eğitim** (Radiation in our Everyday Life and Education), **diğeri ise Eğitim ve Çevre İlişkileri** (Relationships of Education and Environment) adlarıyla programlarda yer almaktadır. Bu derslerin de **neden Eğitim Programları ve Öğretim alanı doktora programlarında yer aldığı açıklama gerektirmektedir.**

İki üniversitede 2 dersin adı sorunlu görünmektedir. **Çukurova ve Dokuz Eylül Üniversiteleri’nde verilen ‘Uzmanlık Alan Dersi’** adının, **ders içeriğini belirtecek şekilde değiştirilmesi** olumlu olacaktır. **İkinci sorunlu ders başlığı ise ‘Hizmetiçi Eğitim’** olarak belirlemektedir. ‘Hizmetiçi Eğitim’ dersinin **hedef kitesinin belirtilmesi, eğitimin değişik alanlarında değişik gruplara mı sunulduğu yoksa öğretmenler için mi hazırlandığının** adında **açıkça yer alması, ders içeriği ile daha açıklayıcı bir bağ** oluşturacaktır.

Bütün bu analizler, **Eğitim Programları ve Öğretim** alanında **doktora eğitimi veren örneklemdeki 7 üniversitenin**, daha çok **seçmeli** olarak sunulan dersler açısından, **bazı ortak konu ve alanlar üzerinde birleştiği** gözlenmekte ve **doktora programlarının çoğu, bu ortak alanlarla beslenmektedir.** Üniversitelerin, **5 üniversitede 12 dersle en fazla ‘Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri’ ile 4 üniversitede 12 dersle ‘Değişik Düzeylerde Program Geliştirme ve Eğitim Programları’** alanlarına **önem verdiği** ortaya çıkmaktadır. Bu alanları, **5 üniversite 7 farklı dersle ‘Türk Eğitim Sistemi’** ile ilgili konular **takip etmekte;** ‘**Karşılaştırmalı Eğitim ve Öğretim**’ ile ‘**Öğretmen Eğitimi**’ konuları ise **4 üniversitede 7 dersle** hemen **bu sıranın ardından gelmektedir.** Bundan sonra sırayla, **4 üniversitede 6’şar dersle ‘Eğitimin Sosyolojik Temelleri ve Eğitim Politikaları’** ve ‘**Eğitim Felsefesi**’ alanlarının önemsendiği; ‘**Eğitim Psikolojisi**’ alanının ise **3 üniversitede 6 dersle en son sırada** yer aldığı anlaşılmaktadır.

Yüksek lisans programlarına kıyasla **alana özgü derslerin daha çok bulunduğu doktora programları** yine **farklı yönelimler** yansıtmaktadır. **Ankara Üniversitesi ‘Karşılaştırmalı Eğitim’** alanında yüksek lisansta gösterdiği

yoğunlaşmayı doktora eğitimi sürecinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne bırakmış gözükmekte ve doktora düzeyinde bu alanda 2'inci sırayı almaktadır. Ayrıca Ankara Üniversitesi, 'Değişik Düzeylerde Program Geliştirme ve Eğitim Programları' konusunda ODTÜ ile ilk sırada belirmektedir. Doktora düzeyinde bu iki üniversitenin 'Karşılaştırmalı Eğitim ve Öğretim' ile 'Değişik Düzeylerde Program Geliştirme ve Eğitim Programları' alanlarına vurgu yaptığı gözlenmektedir. Çukurova Üniversitesi 'Eğitim Psikolojisi' alanında en fazla dersi veren üniversite olarak belirmektedir. Dokuz Eylül ve Yıldız Teknik Üniversiteleri, 'Eğitimin Sosyolojik Temelleri ve Eğitim Politikaları' alanında en fazla ders veren üniversiteler olarak belirmektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi, ayrıca 'Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri' ve 'Öğretmen Eğitimi' alanlarında en fazla sayıda dersi sunmakta; böylece, 'Eğitimin Sosyolojik Temelleri ve Eğitim Politikaları', 'Öğrenme-Öğretme Süreç ve İlişkileri' ve 'Öğretmen Eğitimi' alanlarına vurgu yaptığı anlaşılmaktadır. Gazi Üniversitesi, yüksek lisans düzeyinde olduğu gibi doktora düzeyinde de yine 'Türk Eğitim Sistemi' ile ilgili daha çok ders içermekte ve Yıldız Teknik Üniversitesi ile bu alanda en fazla dersi veren üniversite olarak ortaya çıkmaktadır. Yıldız Teknik Üniversitesi, ayrıca 'Eğitim Felsefesi' alanında en fazla ders veren üniversite olarak katkı yapmaktadır. Böylece Yıldız Teknik Üniversitesi'nin 'Türk Eğitim Sistemi', 'Eğitimin Sosyolojik Temelleri ve Eğitim Politikaları' ve 'Eğitim Felsefesi' alanlarına önem verdiği gözlenmektedir. Hacettepe Üniversitesi yüksek lisansta olduğu gibi doktora düzeyinde de yine kapsamlı ve teknik bir program sunmakta, bunun yanında 'Öğrenme-Öğretme Süreçleri' alanında katkı yapmaktadır.

Yüksek lisansa kıyasla, Eğitim Programları ve Öğretim doktora programları alanla ilgili dersleri daha yoğun bir şekilde içermekte ve bu nedenle farklı yönelimler, yüksek lisansa kıyasla doktora programlarında keskinliklerini nispeten kaybetmektedir. Alan için gerekli bilgi ve beceriler ile bir bilim insanı olarak etkin olmak için gereken becerileri içerdikten sonra, üniversitemizin farklı yönelimler yansıtmasının ülkemiz için düşünsel düzeyde bir zenginlik oluşturacağı kanısındayım. Örneğin ABD'de etkin düzeyde olan üniversiteler böyle farklılıkları, topluma sundukları zenginlikler olarak algılamakta; alana başlayanlar da bu farklılıklara göre seçim yapabilmektedir. Bu konu üzerinde düşünmemiz gerektiği kanısındayım.

Konuşmamı bitirirken, ülkemize bu alanı getiren rahmetli eşi bulunmaz hocamız Prof. Dr. Selahattin Ertürk ve kıymetli ve sevgili hocamız Prof. Dr. Fatma Varış'a şükranlarımızı sunuyor, en sonunda üniversitemiz arasında gözlediğimiz farklılıkların onların yönelimlerinden kaynaklandığının bir kez daha bilincine varıyoruz.

Kaynaklar

- Ankara Üniversitesi Eğitim Programları Anabilim Dalı Eğitimde Program Geliştirme Yüksek Lisans ve Doktora Dersleri. 20 Eylül 2012 tarihinde http://egitim.ankara.edu.tr/?bil=bil_icerik&icerik_id=103 bağlantısından erişilmiştir.
- Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Programı Dersleri. 20 Eylül 2012 tarihinde <http://www.boun.edu.tr/Default.aspx?SectionID=175> bağlantısından erişilmiştir.
- Çukurova Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans ve Doktora Dersleri. <http://egitim.cu.edu.tr/dersicerigi.asp?bolum=epo> adresinden 20 Eylül 2012 tarihinde erişilmiştir.
- Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans ve Doktora Dersleri. 20 Eylül 2012 tarihinde http://ebe.deu.edu.tr/?lang=1&menu_id=5 bağlantısından erişilmiştir.
- Gazi Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans ve Doktora Dersleri. 20 Eylül 2012 tarihinde <http://gef-egitimbilimleri-egitimprogramlari.gazi.edu.tr/posts/view/title/2012-2013-yukseklisans-ve-doktora-derslerinin-gun-ve-saatleri-30011> bağlantısından erişilmiştir.
- Hacettepe Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans ve Doktora Dersleri. 20 Eylül 2012 tarihinde <http://www.epo.hacettepe.edu.tr/index.html> bağlantısından erişilmiştir.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans ve Doktora Dersleri. 20 Eylül 2012 tarihinde http://www.eds.metu.edu.tr/CI_MSc_tr.htm bağlantısından erişilmiştir.
- Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans ve Doktora Dersleri. 20 Eylül 2012 tarihinde <http://www.sbe.yildiz.edu.tr/bolumler/bolum/11> bağlantısından erişilmiştir.

Comparison of Eight Universities' Postgraduate Curriculum and Instructional Programs in terms of Required and Elective Courses: Differing Tendencies

Abstract

In the present article, the graduate programs at the masters and doctoral levels of eight universities in Turkey in the area of Curriculum and Instructional Programs, have been analyzed in terms of the commonalities of their required and elective courses. The profiles of these universities have been constructed in relation to the presence or absence of suggested required courses for the area, such as statistics, research methods, program development, program evaluation, measurement and evaluation and technology-based instructional design. Differences in approaches to the area of Curriculum and Instructional Programs are delineated for each university based on the number of courses on a particular topic.

Keywords: Post-graduate programs, Curriculum and instruction, Program development